РУСКО МЕШАЊЕ И МАНИПУЛАЦИЈА СО ИНФОРМАЦИИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА:

Искористување на ранливости преку билатерални спорови

Студија на случај

Институт за комуникациски студии

respublica

Руско мешање и манипулација со информации во Северна Македонија: Искористување на ранливости преку билатерални спорови

Студија на случај

Скопје, 2025 година

Издавач:
Институт за комуникациски студии
Ул. Јуриј Гагарин 17/1-1, Скопје
www.iks.edu.mk

За издавачот:
д-р Жанета Трајкоска

Уредник:
Бојан Георгиевски

Едиција:
ResPublica

Лектура
Симона Груевска-Маџоска

Графички дизајн и уредување:
Ивана Темелкоска

Место и датум:
Скопје, 2025 година

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека «Св. Климент Охридски», Скопје

316.776.23:327(470+571:497.7)(047.31)
316.776.23:327.5(497.2:497.7)(047.31)

РУСКО мешање и манипулација со информации во Северна Македонија [Електронски извор] : искористување на ранливости преку билатерални спорови : студија на случај / [уредник Бојан Георгиевски]. - Скопје : Институт за комуникациски студии, 2025. - (Едиција ResPublica)

Начин на пристапување (URL):
https://respublica.edu.mk/wp-content/uploads/2025/11/rusko-smmi-vo-makedonija-mkd.pdf.
- Текст во PDF формат, содржи 17 стр. - Наслов преземен од екранот. -
Опис на изворот на ден 04.12.2025. - Фусноти кон текстот. -
Библиографија: стр. 17

ISBN 978-608-4805-64-9

а) Русија -- Надворешна политика -- Дезинформации -- Бугарско-македонски спор -- Македонија -- Истражувања

COBISS.MK-ID 67613957

Содржина

Вовед.....5

Зошто Северна Македонија е важна?.....5

Бугарија како контекстуална варијабла.....6

Истражувачко прашање.....7

Извори / Методологија.....7

Историски контекст: Руското СММИ низ годините.....8

Пресвртница во 2008 година.....9

Споровите околу идентитетот.....9

Пристапувањето во НАТО и референдумот од 2018 година.....10

Бугарско вето и префрлање на фокусот кон ЕУ.....10

Главни канали на руското СММИ.....12

1. Медиуми и дезинформациски кампањи.....12

2. Политички посредници и влијание на партиите.....12

3. Религиозни и културни институции.....13

4. Корпоративна и економска моќ.....13

5. Разузнавање и тајни операции.....13

Билатералните спорови – ранливост што дава простор за руското СММИ.....15

Библиографија.....17

Вовед

Странското мешање и манипулирање со информации (СММИ) стана една од дефинирачките алатки на руската надворешна политика, особено во регионите каде што Москва се стреми да ја забави или да ја спречи евроатлантската интеграција. Западниот Балкан е критична арена во оваа борба. Позициониран на линијата на расцеп помеѓу НАТО и Европската Унија од една страна, и историските врски со Русија и словенско-православната солидарност од друга страна, регионот нуди плодна почва за информациски операции и влијанија.

Целта на оваа студија на случај е да обезбеди сеопфатна анализа базирана на докази за странското мешање и манипулирање со информации (СММИ) од Русија во Северна Македонија, со посебно внимание на улогата на Бугарија. Во студијата е претставена временската рамка со клучните пресвртници на руското СММИ и се воочуваат главните канали и методи на руското СММИ. Дополнително, се објаснува како билатералните спорови меѓу Бугарија и Северна Македонија отвораат простор за продирање на руското СММИ.

Студијата има цел да допре до владини претставници и аналитичари во Северна Македонија и Бугарија одговорни за политиката против дезинформации, националната безбедност и регионалната

соработка, европските и трансатлантските креатори на политики, новинари, истражувачи и организации на граѓанското општество посветени на промовирање на медиумската писменост, транспарентност и демократска отпорност, како и до поширокаата јавност.

Зошто Северна Македонија е важна?

Северна Македонија е мала земја со помалку од два милиона луѓе, но нејзиното геополитичко значење е непропорционално на нејзината големина. Од независноста во 1991 година, земјата се соочи со внатрешни етнички тензии, спорови околу името и историјата со соседите и кревки демократски институции. Формално стана членка на НАТО во март 2020 година и е кандидат за пристапување во ЕУ од 2005 година.

За Русија, Северна Македонија претставува:

- **Симболично бојно поле:** Ако Русија може да го забави или да го попречи членството на земјата во ЕУ, тоа докажува дека Западот не може да гарантира проширување дури ни во сопственото соседство. (**The Guardian**, 2017; **EUISS**, 2022; **SAIS Review**, 2023).
- **Стратегиски пораз:** Членството во НАТО на Балканот директно го ограничува руското влијание. Затоа, попречувањето на проширувањето на ЕУ е посреден начин да се ослабне консолидацијата на Алијансата. (**RFE/RL**, 2018; **Lansing Institute**, 2022; **EP Think Tank**, 2023).
- **Лост за идентитет:** Споровите со Грција (поради прашањето за името надминат со Преспанскиот договор во 2018 година) и Бугарија (поради јазикот и историјата) овозможија совршени влезни точки за дезинформативни кампањи кои нагласуваат предавство, понижување или поделба. (Intellinews, 2023; The Geopost, 2023; IEMed, 2023; Bellingcat, 2020).

Неодамнешни извештаи потврдуваат дека Северна Македонија и понатаму е цел на координирани активности на руското СММИ. Аналитичкиот извештај на Фондацијата „Метаморфозис“ за странско манипулирање и мешање со информации (СММИ) во Република Северна Македонија (2024) го истакнува континуираното засилување на проруски наративи во земјата преку различни канали.

Во македонскиот случај, главна цел на руското мешање и манипулирање со информации е да поттикне недоверба во западните институции и да се делегитимираат македонските власти кои се сметаат за прозападни. (EEAS, 2022; Bellingcat, 2020; Analytics.IntSecurity, 2023; Lansing Institute, 2022; EP Think Tank, 2023; EDMO, 2025; Intellinews, 2023).

Методите се разновидни:

- Дезинформации и пропаганда во традиционалните и во онлајн медиумите.
- Поддршка на националистички или евроскептични партии.
- Религиозни и културни мрежи, особено преку Православната црква.
- Корпоративна и економска моќ, особено во енергетиката.

- Разузнавачки операции, вклучувајќи кибертактики и тајна дестабилизација.

Бугарија како контекстуална варијабла

Не може да се анализира руското СММИ во Северна Македонија без да се препознае улогата на Бугарија, членка на ЕУ и НАТО. Од 2020 година, Софија ефикасно го блокираше пристапувањето на Скопје во ЕУ инсистирајќи на уставно признавање на бугарското малцинство и оспорувајќи елементи на македонскиот идентитет и јазик.

Од перспектива на Русија, овој билатерален раскол е стратегиски подарок:

- Го одложува проширувањето на ЕУ без Москва да мора да мрдне со прст.
- Ги потврдува наративите дека ЕУ е слаба и заложник на внатрешни спорови.
- Обезбедува влезна точка за операции на руско влијание, што може да ги засили поплаките од двете страни на границата.

Затоа, оваа студија ја разгледува улогата на Бугарија како држава чии внатрешни политики и спорови за идентитет создаваат контекстуална ранливост што Москва опортунистички ја искористува.

Истражувачко прашање

Оваа студија на случај прашува: Како Русија спроведува СММИ во Северна Македонија, кои се нејзините главни канали и методологии и каква е улогата на Бугарија во однос на овозможувањето поголем простор за овие кампањи?

Извори / Методологија

Анализата во голема мера се потпира на известување од отворени извори и аналитички студии, вклучувајќи протечени разузнавачки документи (The Guardian), истражувачко новинарство (Bellingcat, RFE/RL), анализи на тинк-тенкови (Lansing Institute, ISS, SAIS Review, Global Influence Ops, IEMed), институционални публикации на ЕУ (EEAS, EDMO, EP Think Tank) и регионална експертиза (Democratization Policy Council, Geopost, VIGINUM 2024, Metamorphosis Foundation) и објави од повеќе медиуми. Заедно, овие извори ни овозможуваат да ги реконструираме и методите и ефектите од руското СММИ во Северна Македонија во текот на последните две децении.

Историски контекст: Руското СММИ низ годините

2008	На самитот на НАТО во Букурешт обидот на Македонија да се приклучи на Алијансата беше блокиран од Грција поради спорот за името. Иако разочарувачки за Северна Македонија, ова беше добредојден исход за Москва.
2017	Разузнавачките досиеја што протекоа и беа објавени од „Гардијан“ сугерираат дека по блокадата за приклучување кон НАТО од 2008 година, руските разузнавачки служби цела деценија систематски ја таргетирале Македонија со кампањи за влијание насочени кон поттикнување раздор и одложување на интеграцијата во НАТО.
2018	За време на преговорите за Преспанскиот договор, проруски политички партии, медиуми и профили на социјалните мрежи поврзани со Русија ги засилија пораките дека договорот е западен диктат, дизајниран да го избрише македонскиот идентитет и култура. Сепак, Северна Македонија официјално се приклучи на НАТО во март 2020 година. За Русија, ова беше стратешки пораз.
2020	Со запечатениот пристап во НАТО, руското мешање се рекалибрира кон проширување на ЕУ. Главната можност се појави кога Бугарија стави вето на преговорите за пристапување на Северна Македонија поради прашања за јазикот, идентитетот и признавањето на малцинствата.
2022	Бугарскиот премиер Кирил Петков и македонскиот претседателот Стево Пендаровски се согласија дека руските тајни служби работеле да се разгорат билатералните тензии меѓу двете земји и да се блокира напредокот на ЕУ.
2024	Истражувањето на VIGINUM наречено „PORTAL KOMBAT - a structured and coordinated pro-Russian propaganda network“ во кое се мапирани најмалку 193 онлајн портали кои шират руска пропаганда меѓудругото открива постоење на поширока мрежа „Правда“ која е присутна во повеќе земји во Европа, Азија и Африка. Порталот Правда Северна Македонија е дел од неа.
2025	Во третиот извештај на EEAS за заканите од СММИ се констатира дека „руските кампањи се обидуваат да искористат специфични локални ранливости во политичката, социјалната и технолошката сфера со внимателно приспособена содржина, особено таму каде што Русија се стреми да ги унапреди своите интереси во надворешната и безбедносната политика“. Билатералниот спор меѓу Бугарија и Северна Македонија создава ранливост која ги прави двете земји подложни на руското СММИ.

Пресвртница во 2008 година

На самитот на НАТО во Букурешт во 2008 година, обидот на Македонија да ѝ се приклучи на Алијансата беше блокиран од Грција поради спорот за името. Иако разочарувачки за Северна Македонија, ова беше добредојден исход за Москва.

Разузнавачките досиеја што протекоа во 2017 година и беа објавени од „Гардијан“ сугерираат дека од овој момент па натаму, руските разузнавачки служби систематски ја таргетирале Македонија со кампањи за влијание насочени кон поттикнување раздор и одложување на интеграцијата во НАТО. Овие досиеја го опишуваат пристапот на Москва како градење „тајно политичко, економско и културно влијание“ со цел да се спречи проширувањето на НАТО на Балканот.

„Гардијан“ тогаш објави дека во „последните девет години, Македонија има силна субверзивна пропаганда и разузнавачка активност под водство на руската амбасада, според брифинг подготвен за Владимир Атанасовски, директор на Управата за безбедност и контраразузнавање (УБК) на Македонија“. Во документот се вели: „Со користење на средства и методи на таканаречената мека моќ, како дел од стратегијата на Руската Федерација на Балканот, целта е да се изолира земјата [Македонија] од влијанието на Западот“.

Протечените досиеја, исто така, фрлаат светлина врз тоа како Кремљ спроведува шпионажа. Се вели дека тројца агенти од руската служба за надворешно разузнавање СВР се наоѓаат во Скопје и се под надзор на сестринската станица на СВР во српскиот главен град, Белград. Руската амбасада во Македонија е исто така дом на четири шпиони од руската воена разузнавачка агенција ГРУ, чии активности се координирани од базата на ГРУ во Софија, Бугарија.

Споровите околу идентитетот

Спорот околу името со Грција (решен во 2018 година со Преспанскиот договор) и подоцнежните спорови со Бугарија (по 2020 година) ја направија Северна Македонија ранлива. Руските дезинформациски кампањи постојано ги нагласуваа темите на национално предавство, губење на идентитетот и надворешно наметнување. Овие наративи длабоко навлегоа во македонското општество кое веќе беше претпазливо кон странското мешање во неговиот суверенитет.

За време на преговорите за Преспанскиот договор, актерите поврзани со Русија односно проруски политички партии, медиуми и профили на социјалните мрежи ги засилија пораките дека договорот е западен диктат, дизајниран да го избрише македонскиот идентитет и култура.

Меѓу проруските политички партии се истакнува Единствена Македонија и нејзиниот претседател Јанко Бачев кои отворено се залагаат за „сојуз на Македонија со Русија“. Бачев во неколку наврати беше домаќин на Александар Дугин и на Леонид Савин во Македонија, двајцата блиски соработници на рускиот претседател Владимир Путин кои се сметаат за идеолози на руската надворешна политика. Тие во пресрет на референдумот за Преспанскиот договор во 2018 година на покана на Единствена Македонија учествуваа во панел-дискусија на тема: „Република Македонија во стратешки сојуз со Русија и членство во Евроазиската економска унија“. Савин подоцна истата година ги обучуваше членовите на Единствена Македонија како да ја преземат власта во Македонија.

Пристапувањето во НАТО и референдумот од 2018 година

Референдумот од 2018 година за Преспанскиот договор беше клучна точка на жариште. Договорот беше предуслов за пристапување во НАТО и ЕУ, но излезноста беше намерно потисната со дезинформациски кампањи.

Тогашниот министер за одбрана на САД, Џејмс Матис, директно предупреди дека Русија финансира и шири лажни наративи за да ја намали излезноста и да ги охрабри бојкотите.

„Њујорк тајмс“ ги објави наодите на истражувањето во рамки на проектот за известување за организиран криминал и корупција (OCCRP) според кои најмалку 300.000 евра им биле дадени на противниците на преименувањето на земјата од страна на Иван Савиди, руски милијардер кој живее во Грција, а е поранешен член на рускиот парламент.

Локалните и меѓународните групи за следење на медиумите документираа координирана активност на Фејсбук и Твитер, честопати поврзана со фарми на тролови или проруски медиуми, ширејќи тврдења дека членството во НАТО ќе донесе војна или доминација од страна на западните корпорации.

Кремљ, исто така, користел религиозни мрежи: елементи на Руската православна црква наводно вршеле притисок врз Македонската православна црква да не прифати компромис со Грција, зајакнувајќи го националистичкото противење.

Иако излезноста на референдумот беше под потребниот праг, тогашната Влада, предводена од премиерот Зоран Заев продолжи со уставните измени, а Северна Македонија официјално му се приклучи на НАТО во март 2020 година. За Русија, ова беше стратегиски пораз, но ја зајакна решеноста на Москва да го спречи следниот чекор: членство во ЕУ.

Бугарско вето и префрлање на фокусот кон ЕУ

Со запечатениот пристап во НАТО, руското мешање се рекалибрира кон проширување на ЕУ. Главната можност се појави во ноември 2020 година, кога Бугарија стави вето на преговорите за пристапување на Северна Македонија поради прашања за јазикот, идентитетот и признавањето на малцинствата.

За Москва, тоа беше речиси совршено сценарио:

- Членка на ЕУ и НАТО (Бугарија), а не Русија е таа што го попречува напредокот.
- Дезинформациите поврзани со Русија брзо ја засилија идејата дека „ЕУ никогаш нема да ја прифати Македонија“, прикажувајќи го процесот на пристапување како понижувачки и бесконечен.
- Проруските актери во Северна Македонија ја искористија кризата за да тврдат дека земјата наместо тоа треба да се стреми кон неутралност или поблиски врски со незападните партнери.

Бугарското вето ја разгоре пропагандната војна меѓу Бугарија и Северна Македонија – поточно

меѓу националистичките кругови и говорниците во двете земји. Според, публикацијата The Pro-Russian Propaganda Machine in Bulgaria, and the Russian Style Representations of North Macedonia (Journal for Politics, Gender and Culture, 2023), во оваа војна, рускиот пропаганден пакет се користи како оружје за да дојде до разгорување на национализмот и распад на ЕУ и НАТО, кои се главни цели на руската хибридна војна.

Во друга публикација на полскиот The College of Eastern Europe насловена „The Russian Trojan horse in the EU: Bulgaria's flawed democracy and Russian kleptocratic interests" се посочува дека Бугарија веројатно може да се опише како најслабата алка во рамките на ЕУ, каде што корумпираната средина и клиентелистичките мрежи овозможуваат длабоко навлегување на проруски актери. Со други зборови, незавидната политичка состојба во Бугарија нуди плодно тло за ширење на руското влијание.

Главни канали на руското СММИ

Руското СММИ не е ограничено на една платформа или алатка. Наместо тоа, таа функционира како повеќеканален систем, дизајниран да ги искористи ранливостите на мало, поларизирано општество со кревки демократски институции. Можат да се воочат пет основни канали: медиумите и дезинформациите, политичките посредници, религиозните и културните институции, корпоративната / економската моќ и разузнавачките / тајните операции.

1. Медиуми и дезинформациски кампањи

Можеби највидливо е руското влијание во медиумската сфера. Москва долго време инвестираше во создавање, финансирање или засилување на канали што ги одразуваат нејзините геополитички наративи како што се *Russia today* (RT), *Sputnik*, *TASS*, *RIA novosti*.

Иако RT беше забранета во Македонија, содржините од овој медиум и другите руски медиуми кои шират руска пропаганда влегуваат во македонскиот етер директно преку онлајн портали како што се *Правда Северна Македонија*, *Коложег* и други, преку социјалните мрежи или преку портали на српски јазик. Истражувањето на VIGINUM (France's service for vigilance and protection against foreign digital interference) – наречено „PORTAL KOMBAT – a structured and coordinated pro-Russian propaganda network" во кое се мапирани најмалку 193 онлајн портали што шират руска пропаганда, меѓу другото, открива постоење на поширока мрежа *Правда* која е присутна во повеќе земји во Европа, Азија и Африка, а порталот *Правда Северна Македонија* е дел од неа.

Дел од овие медиуми поттикнуваа наративи за предавство и понижување за време на Преспанскиот договор (со Грција) и споровите со Бугарија. Дезинформациите го претставуваа компромисот како „продажба" на македонскиот идентитет под притисок на Западот.

Пример за тоа е и мешањето во изборите, како што е документирано од Bellingcat пред парламентарните избори во 2020 година, каде што страниците поврзани со Русија и мрежите на тролови ширеа антизападни пораки и се обидоа да ја намалат излезноста.

Овие кампањи не бараат поддршка од мнозинството, туку имаат за цел да го поларизираат општеството, да ја ослабнат довербата во институциите и да оневозможат консензуалност во земјата за западната интеграција.

2. Политички посредници и влијание на партиите

Друг канал на СММИ е поддршката на политичките партии. Аналитичарите во Институтот Лансинг и други тинк-тенкови посочија дека Русија одржува односи со националистичките и евроскептичните партии во Западен Балкан. Помалите радикални групи, вклучително и оние што се залагаат за

„неутралност“ или поблиски врски со Русија, исто така се потхрануваат со дезинформациски кампањи. Каналите за финансирање се нејасни, но протекувањата на разузнавачки информации сугерираат дека руските амбасади и културни центри тајно поддржувале одредени политички актери.

Сите овие показатели укажуваат на тоа дека целта не е да се избере „проруска влада“, туку да се осигури дека ниедна влада во Скопје нема јасен мандат целосно да го прифати Западот.

3. Религиозни и културни институции

Религијата е суптилен, но моќен канал на руското СММИ. Руската православна црква историски одржувала блиски врски со балканските православни заедници, вклучително и фракциите во рамките на Македонската православна црква. За време на дебатите за Преспанскиот договор, руските свештенички гласови ги повторија националистичките аргументи против компромис, предупредувајќи за „ерес наметната од Западот“ или „губење на словенскиот идентитет“. Прекуграничните православни мрежи, особено со Бугарија, понекогаш се користат за да се претстави спорот за македонскиот идентитет како „духовно прашање“.

Русија ги користи овие мрежи за ширење меки дезинформации – културни и морални пораки што го делегитимизираат западниот либерализам, вредностите на ЕУ или улогата на НАТО во општеството.

Таквото религиозно влијание ретко се појавува во насловите, но го зајакнува долгорочниот скептицизам кон Западот.

4. Корпоративна и економска моќ

Економското влијание е една од клучните алатки во руската стратегија за Балканот. Помеѓу 2006 и 2015 година, како што е документирано со истражувањето за руското корпоративно присуство во Македонија, руските фирми купуваа удели во енергетиката и во рударството. Енергетската зависност е најтрајната моќ: Северна Македонија го увезува поголемиот дел од својот гас и нафта преку регионални мрежи поврзани со Русија.

Економските пораки често се мешаат со дезинформации, претставувајќи го усогласувањето со санкциите на ЕУ како штетно за македонската економија, иако тие санкции ја намалуваат зависноста од Русија и го штитат економскиот систем на долг рок.

5. Разузнавање и тајни операции

Конечно, руското СММИ е зајакнато со разузнавачка активност. Властите во Северна Македонија и во Бугарија во повеќе наврати јавно ги обвинуваат руските тајни служби за активно мешање:

- Во 2018 година, непосредно пред референдумот за името, Владата протера руски дипломати обвинети за субверзивна активност.

- Во 2022 година, бугарскиот премиер Кирил Петков и македонскиот претседател Стево Пендаровски се согласија дека руските тајни служби работеле да се разгорат билатералните тензии меѓу двете земји и да се блокира напредокот на ЕУ.
- Протечените разузнавачки досиеја (Гардијан, 2017) откриј долгорочна стратегија на Кремљ за одржување мрежа од информатори, невладини организации и агенти на влијание во македонските политики и медиуми.

Земени заедно, овие пет канали покажуваат како Русија има повеќеслојно хибридно влијание во Северна Македонија, а слична е состојбата и во Бугарија. Со истовремено таргетирање на информацискиот простор, политиката, културата, економијата и безбедноста, Москва гарантира дека дури и ако еден канал е изложен или ослабен, другите продолжуваат да го обликуваат јавното мислење.

Крајната цел не е директна контрола, туку постојано нарушување: еродирање на довербата во евроатлантската интеграција, разгорување на споровите со соседите и одржување на земјата доволно нестабилна за да послужи како пример за неуспех во проширувањето на ЕУ.

Билатералните спорови – ранливост што дава простор за руското СММИ

Во третиот извештај на EEAS (Европска служба за надворешна акција) за заканите од СММИ се констатира дека „руските кампањи се обидуваат да искористат специфични локални ранливости во политичката, социјалната и технолошката сфера со внимателно приспособена содржина, особено таму каде што Русија се стреми да ги унапреди своите интереси во надворешната и во безбедносната политика“.

Всушност, билатералните спорови меѓу Бугарија и Северна Македонија создаваат ранливост која Русија ја користи за СММИ. Ветото на Бугарија за евроинтегративниот процес и нејзиното инсистирање на историски / лингвистички отстапки создаваат наративи кои природно имаат силен одек во јавната дебата во Северна Македонија. Руски поврзаните медиуми и актери ги засилуваат тие наративи преку границите. Понекогаш бугарските домашни актери (политичари, медиуми, интелектуалци) произведуваат материјал што станува сурова храна за кампањите на Москва, а во други периоди, руските мрежи шират наративи кои поттикнуваат разгорување на национализмот за да добијат регионална привлечност. Интеракцијата е двонасочна.

Сепак, Софија не е застапник на Кремљ, туку е засебен политички актер со свои мотиви чии постапки сепак можат да бидат искористени во операции за надворешно влијание. Имено, најголемите двигатели на застојот во реформите и застојот во македонскиот напредок кон ЕУ се внатрешни, како што се уставните ограничувања во Северна Македонија за бугарското малцинство или сопствената одлука на ЕУ да дозволи билатералните спорови да го обликуваат редоследот на пристапување. Овие структурни и политички факти би постоеле и без руско влијание.

Улогата на Русија е да ги земе овие основни причини и да ја засили нивната политичка моќ. Преку СММИ, Москва ја зголемува важноста на спорните прашања, ја зголемува јавната недоверба и ја зголемува политичката цена на компромисот во Скопје (а понекогаш и во Софија). Ова ги прави инаку решливите проблеми со преговорите многу потешки за решавање.

Оваа студија покажува дека Русија дејствува најефикасно во моменти на одлучување (референдуми, избори, енергетски шокови). Со измислување или со засилување на дезинформации во овие моменти, може да ја промени политичката пресметка (потиснување на излезност, разгорување на протести). Референдумот во Преспа (2018) и ветото на Бугарија (од 2020 година па натаму) се илустративни: руските мрежи се обидоа да ги обликуваат перцепциите и да ја мобилизираат масата во критични моменти.

Како директни докази за руското СММИ може да се посочат документираното координирано повторување на наративи и прекугранично засилување, докажаната употреба на мрежи на социјалните медиуми, фармите на тролови и техниките за перење содржини во македонскиот

информативен простор, како и јавното именување и протерување на оперативци и дипломати од страна на засегнатите држави (Северна Македонија и Бугарија), што укажува на активни разузнавачки операции.

Мора да се нагласи дека Русија не е фундаментална причина за евроинтегративниот застој на Северна Македонија. Третирањето на Москва како единствен негативец ризикува да се пропуштат домашните компромиси потребни за стеснување на просторот за странските влијанија. Од друга страна, политичките спорови со Бугарија создаваат „муниција“ што Русија може да ја користи за пролонгирање на евроинтегративните процеси.

Библиографија:

Analytics.intsecurity (n.d.) *Bulgaria and Macedonia, Montenegro*. Достапно на: https://analytics.intsecurity.org/en/bulgaria-and-macedonia-montenegro [Пристапено на 21 окт. 2025].

Bellingcat (n.d.) *Russian interference in Macedonia*. Достапно на: https://www.bellingcat.com/news/uk-and-europe/2020/07/04/russian-interference-in-north-macedonia-a-view-before-the-elections/ [Пристапено на 2 окт. 2025].

Dugin, A. (n.d.) *Dugin in Macedonia*. Достапно на: Dugin vo Makedonija [Пристапено на 24 окт. 2025].

Democratization Policy Council (n.d.) *Tail wagging the dog*. Достапно на: http://www.democratizationpolicy.org/tail-wagging-the-dog/ [Пристапено на 22 окт. 2025].

EDMO (n.d.) *Literature review on disinformation actors*. [online] Достапно на: https://edmo.eu/wp-content/uploads/2025/06/EDMO-Report-Literature-review-on-actors-of-disinformation-in-the-European-Union-.pdf [Пристапено на 14 окт. 2025].

EEAS (n.d.) *Information integrity and countering CMMИ*. European External Action Service. Достапно на: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2025/EEAS-3nd-ThreatReport-March-2025-05-Digital-HD.pdf [Пристапено на 14 окт. 2025].

EP Think Tank (n.d.) *Russia and the Western Balkans*. European Parliament Think Tank. Достапно на: https://epthinktank.eu/2023/04/18/russia-and-the-western-balkans-geopolitical-confrontation-economic-influence-and-political-interference [Пристапено на 11 окт. 2025].

Geopost (n.d.) *Russia's influence in RNM and Bulgaria*. Достапно на: https://thegeopost.com/en/news/russias-influence-in-north-macedonia-rnm-and-bulgaria-an-obstacle-to-unlock-the-eurointegration-process/ [Пристапено на 12 окт. 2025].

Global Influence Ops (n.d.) *Russian influence amid stalled accession*. Достапно на: https://www.global-influence-ops.com/north-macedonia-warns-eu-of-growing-russian-influence-amid-stalled-accession [Пристапено на 21 окт. 2025].

Guardian (2017) *Russia stoking discord in Macedonia. The Guardian*. Достапно на: https://www.theguardian.com/world/2017/jun/04/russia-actively-stoking-discord-in-macedonia-since-2008-intel-files-say-leak-kremlin-balkan-nato-west-influence [Пристапено на 20 окт. 2025].

IEMed (n.d.) *Bulgaria as an obstacle*. European Institute of the Mediterranean. Достапно на: https://www.iemed.org/publication/north-macedonia-after-greece-bulgaria-appears-north-macedonias-obstacle-course-to-enter-the-eu/ [Пристапено на 15 сеп. 2025].

Intellinews (n.d.) *Macedonian president accuses Russian secret services*. Достапно на: https://www.intellinews.com/north-macedonia-s-president-says-russian-secret-services-are-behind-rift-with-bulgaria-267826/ [Пристапено на 24 сеп. 2025].

Институт за комуникациски студии

respublica

